

Somkuti Bálint

A jövő aszimmetrikus hadviselése¹

10.17047/HADTUD.2015.25.1-2.86

A jövő kutatás igen nehéz szakma. A hidegháború, a bipoláris világrend lezárultával a sokan arra gondoltak, hogy a regionális konfliktusok kerülnek előtérbe. Rövidesen kiderült azonban, hogy az új helyzetben nem a hagyományos katonai szembenállás jelenti a fő kihívást.

Az Egyesült Államok egyesített hírszerző szolgálatai a közelmúltban kiadtak egy 2030-ig terjedő előrejelzést. Ebben több, általuk megatrendnek nevezett jelenséget valószínűsítettek. Ezek egyike arról szól, hogy az egyének a jövőben olyan képességekhez, lehetőségekhez jutnak, amelyek korábban elképzelhetetlenek voltak úgy az állami, mint a nem állami szereplők számára egyaránt.

A technológiai haladás már most is számos olyan lehetőséget teremt, amelyek sok fejfájást tudnak okozni az állami szereplők számára. A proliferáció vagy a stratégia nagyon sokáig katonai fogalmak voltak. De manapság beszélünk például marketing stratégiáról, árstratégiáról stb., tehát a korábbi katonai fogalmakat átvette a civil szféra. Egy másik érdekes példa a gerilla-hadviselés elmélete. Az internet elterjedéség minden lázadó csoportnak sok áldozat árán kellett megtanulnia, hogyan is működik ez a fajta hadviselés. Amióta azonban például Mao Ce Tung írásai bárki számára hozzáférhetővé váltak a világháló révén, mindenki megismerheti a koncepció alapjait, csak úgy, mint ezt Oszama Bin Laden is tette.

Érdekes új jelenség a hatalomkoncentráció csökkenése. Gondoljunk csak arra, hogy például egy tömegtüntetéssel, amelyet megfelelő módon mutat be a média, milyen hatásokat lehet elérni. Ennek a jelenségnek az első jelei olyan, politikailag instabil országokban jelentkeztek, mint Libanon, ahol a Hezbollah sikeresen használta fel a civil megmozdulásokat politikai céljai elérésére. Miután a kezükben volt egy televíziós társaság is, ezeket a megmozdulásokat nagyobbak és jelentősebbnek tüntették fel, mint amilyenek valójában voltak. De figyelemre méltó példa az is, ahogyan a többé-kevésbé törvényesen megválasztott ukrán kormány belebukott a Majdan téri tüntetésekbe, miközben a város más részein zajlott a hétköznapi élet. A világnak, az ország lakosságának, a politikai vezetőknek mégis az a percepciója alakult ki, hogy ott és akkor egy jelentős népi megmozdulás folyik. Ennek nyomán megingott a kormányzat legitimitációja és lemondásra kényszerült.

A titkosszolgálatok eszköztárának felhasználásával már egyének és kisebb csoportok is érhetnek el jelentős politikai és társadalmi célokat.

A nyugati államokra – a jelentős mértékű migráció és a bevándorlás ellenére is – jellemző az öregedő civil társadalom. Az ilyen társadalmakban számos, kihasználható

1 Jelen közlemény a Magyar Hadtudományi Társaság, a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) által 2014. november 12-én az NKE HHK objektumának dísztermében *Az aszimmetrikus hadviselés* címmel szervezett szakmai-tudományos konferencián elhangzott nyilvános előadás hanganyagának szerkesztett változata.

sérelmet lehet találni, amelyek okai lehetnek komoly társadalmi nyugtalanság előidézésének.

Vannak persze olyan vonások, amelyek inkább a harmadik világ jellemzői. Ilyen például a több tízmillió lakossággal rendelkező megapoliszok születése, amelyek ideális színterei a gerilla-hadviselésnek. De kiemelhetjük a migráció növekedését is. Nigériában például kb. 20 év alatt a városi lakosság lélekszáma megduplázódott. Ez a fajta népességmozgás országon belül is komoly problémákat képes előidézni, amit néha csak katonai eszközökkel lehet kontrollálni. Az élelmiszer és az ivóvíz hiánya, amely – összekapcsolódva a népesség lélekszámának drasztikus emelkedésével – súlyos problémák, helyenként háborúk forrása lesz a jövőben. A nehezedő körülmények a szegények körében valószínűleg lázadásokhoz fognak vezetni. A szegénység elleni tiltakozás nyomán kialakuló gerilla-szervezetek pedig viszonylag könnyen jutnak hozzá hagyományos, viszonylag olcsó kézfegyverekhez.

A közelmúltig éles vita zajlott a fejlett világ elméleti szakemberei között arról, hogy a felkelés-ellenes műveletek milyen súlyt kapjanak a fegyveres erők felkészítésében. A hálózat-alapú hadviselés elmélete – értékei ellenére – nem ad választ napjaink kihívásaira. Ugyanis egy kitűnően felszerelt, gyorsan mozgó könnyűgyalogos szervezetet egy nehézfegyverekkel felszerelt alakulat könnyen meg tud semmisíteni. Vagyis mindkét fajta (katonai) erőre szükség van a korszerű hadseregekben. És ez az irányzat látszik felülkerekedni mindenütt. Vagyis a különleges műveleti erőket változatlanul fejleszteni kell, de semmiképpen nem a hagyományos erők rovására.

A jövő irreguláris hadviselésének egyik első példája a 2005-ös *párizsi intifádának* nevezett esemény tekinthető. De ebbe a láncolatba illeszkednek londoni vagy a svédországi lázongások is, amelyeket az a tény kapcsol össze, hogy kirobbanásuknak semmiféle különleges oka nem volt.

Párizsban két, a rendőrök elől menekülő fiatal bemenekült egy trafóházba, ahol halálos áramütés érte őket. Ennek nyomán azonban olyan mérvű lázongás és polgári engedetlenségi mozgalom alakult ki, amely nyugodtan nevezhető felkelésnek. Annak résztvevői pedig jobbára közel-keleti, illetve észak-afrikai bevándorlók voltak. Ők pedig a jellemzően meglévő, valós társadalmi problémáik elleni tiltakozásra használták fel a két fiatal halálát. Hasonló esemény történt Londonban is 2011-ben, ahol a lázadás egy kisebb baleset nyomán robbant ki.

Jól mutatja az ilyen társadalmi megmozdulások lehetőségeit, hogy a szervezők nyilvános csatornákon kommunikáltak egymással. Ennek leállításához pedig már a katonai hírszerzés eszköztárának igénybevételére volt szükség, mert a rendőrség eszközei kevésnek bizonyultak a helyzet megoldására.

Az említett példák közös vonása, hogy a lázadások szociálisan rossz helyzetben levő településeken (környezetben) robbantak ki, és azokat rossz gazdasági helyzetű csoportok vívták. De ilyen szituációkban valójában nincsenek ellenségek, hiszen elégedetlen állampolgárok vannak jelen, akik közé agresszíven fellépő bűnözők vegyülnek.

Kiemelendő a *nem állami szereplők* szerepe. Ide sorolható például az Iszlám Államnak nevezett képződmény is, amely az összes létező szabály felrúgásával próbálja megvetni a lábát a Közel-Keleten. Hasonló helyzetben van Hezbollah is, amely nemcsak egy politikai párt, nemcsak egy terrorszervezet, hanem egy szociális hálót

működtető, TV- és rádióadóval rendelkező nem állami szervezet is. A jövőben számítani lehet hasonló jellegű képződmények felbukkanására.

A biztonsági erők elindultak valamiféle egységesítés irányába. Ahogyan a 19. század közepe táján a rendfenntartó erők kiváltak a katonai szervezetekből, úgy különülnek el napjainkban mindinkább a rendőrség különleges műveleti erői is, mind kiképzésüket, felszerelésüket, mind pedig pszichológiai hatásukat tekintve.

Sokszor a rendőri erők – ennek ellenére – kevésnek bizonyulnak, ezért a hadseregeknek is fel kell készülniük ilyen helyzetek kezelésére, tüntetések felosztatására. Amikor Brazíliában készültek a labdarugó világbajnokságra, nemcsak a rendőri erők és azok különleges alakulatait vették igénybe a rend és a nyugalom biztosítására a nyomornegyedekben, hanem a különböző katonai szervezeteket is. A népmozgások tapasztalatai alapján ilyen műveletekre valószínűleg városi környezetben kerül sor jellemzően.

Nagyon nehéz prognózist készíteni, mert előfordulhat olyan fajta (kül)politikai változás, amire senki sincs felkészülve (lásd Ukrajna példáját).

A nukleáris fegyverek végső soron politikai eszközök. Nem valószínűsíthető két nukleáris hatalom között hagyományos háború, de ennek a lehetősége sem kizárható.